

На практиці досвіду зарубіжних країн, перевагами медіації під час вирішення кримінальних справ є те, що: вона сприяє гуманізації правової системи; спрощує та прискорює процес вирішення кримінальних спорів; знижує соціальну напругу між обвинуваченим та потерпілим; підвищує рівень довіри до судової влади; забезпечує права та законні інтереси потерпілого та правопорушника. Якщо взяти за приклад нашу державу, то для врегулювання процедури медіації, державним службовцям потрібно прийняти законопроект «Про медіацію», що надасть нам можливість перейти до медіаторо-орієнтованої системи [5].

Враховуючи все вищевикладене, із упевненістю можна стверджувати, що процес медіації розпочато в Україні, однак, на жаль, на законодавчому рівні він ще потребує належного закріплення. Актуальним залишається питання щодо ухвалення ЗУ «Про медіацію», а також Кодексу етики медіатора та внесення відповідних змін до кримінально-процесуального законодавства. Задля розширення правової бази, правникам потрібно більше уваги приділяти питанням проблематики медіації та висвітлювати свої ідеї, доповнення до перспективи розвитку даного процесу.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 9-10, № 11-12, № 13.
2. Землянська В.В. Запровадження медіації у кримінальне судочинство України. В.В. Землянська. *Прокуратура. Людина. Держава*. 2004. №6. Ст. 107-111.
3. Зер Г. Медіація в випадках тяжких злочинів. *Вісник юстиції*. 2001. № 3. Ст. 25-30.
4. Микитин Ю.І. Медіація – ефективна складова кримінального процесу. Ю.І. Микитин. 2007. № 1. Ст. 33-34.
5. Законопроект «Про медіацію» *Відомості* від 19.05.2020. № 3504. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

Костянтин БАХЧЕВ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Віолетта КАМИШОВА

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**СУДЯ ЯК МЕДІАТОР:
ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

Із прийняттям судової реформи, зокрема, нових процесуальних кодексів, у професійному середовищі все частіше обговорюється питання запровадження нового процесуального інституту захисту прав, а саме вирішення спору за участю судді. Зовні цей механізм нагадує зарубіжні аналоги судової медіації. Однак у нашому випадку судова медіація має свої особливості та недоліки. Закон передбачає, що медіація є конфіденційною формою вирішення спору, що не має жодного відношення до судового засідання. Відбувається за участю нейтральної третьої сторони – посередника, який допомагає сторонам вирішити спір мирним шляхом, швидко та без тривалих, а часом і дорогих судових розглядів.

Медіатор допомагає сторонам визначити питання, із яких між ними виникають непорозуміння, і розглянути різні шляхи вирішення спору. Це допомагає сторонам досягати домовленостей у конфіденційному форматі, але навіть ця надзвичайно важлива частина визначення не вирішує саму проблему. Для того, щоб сторони домовилися про варіант вирішення спору, медіатор може конфіденційно спілкуватися зі сторонами, іноді навіть без присутності іншої сторони (що суддя ніколи не зможе зробити, якщо справа

вирішується в суді).

Якщо в результаті застосування медіації не було досягнуто мирової згоди, медіатор повинен припинити свою діяльність. Тоді інша особа, яка не виступала посередником у суперечці, може продовжити роботу над справою. Слід підкреслити, що за жодних обставин медіатор не може продовжувати роботу у справі в іншій ролі [1, с. 145].

Сьогодні судова система перебуває у стані змін, реформації та значного дефіциту представників судової гілки влади. Це призводить до завантаження судів справами, що збільшує тривалість їх розгляду та тягне за собою неналежну якість здійснення правосуддя. Такий стан справ створює негативний імідж суду як інституції, що не здатна швидко, якісно та ефективно вирішувати спори.

Останнім часом великого поширення набула медіація, у процесі якої сторони спору за допомогою незалежного медіатора приходять до загального і оптимального вирішення спору з урахуванням своїх інтересів і з найменшими втратами для кожного з них. Основні принципи медіації дозволяють швидко, якісно та конфіденційно вирішувати конфліктні ситуації. Хоча в багатьох європейських країнах цей процес вбудований в офіційну судову систему, будучи невід'ємною частиною судового процесу.

Зарубіжний досвід свідчить, що судова медіація є поширеним явищем не лише для країн Європейського Союзу, а й пострадянських держав, до того ж використовуються різні концепції судової медіації [2, с. 99].

В Україні вирішили запровадити поняття судової медіації, у межах якої остання має стати повноцінним елементом судових процедур, тобто однією зі стадій судочинства. Ця концепція апріорі суперечить суті класичної моделі медіації та її автономній ролі у вирішенні спорів.

Основною метою медіації є досягнення консенсусу. Судова медіація ґрунтується на компромісах, на яких сторони поступаються позиціям. Таким чином, швидше за все, ми будемо мати справу з «квазімедіацією», що є далекою від класичного розуміння медіації.

Отже, за аналізом нових процесуальних кодексів можна простежити декілька варіантів, що закладені в інституті судового вирішення спору за участю судді: таке судове врегулювання відбувається до початку розгляду спору, по суті та оформляється ухвалою суду, якою зупиняється провадження у справі та починається відлік іншого процесуального строку, а саме строк вирішення спору за участю судді, який не повинен перевищувати 30 днів із дня постановлення ухвали; формат досудового врегулювання передбачає проведення спільних або закритих зустрічей: усі сторони процесу беруть участь у загальному, а закриті проводяться з кожним учасником процесу окремо; під час судового вирішення спору за участю судді суддя не має права надавати сторонам юридичні консультації та рекомендації, а також оцінювати представлені у справі докази; протокол засідання та будь-яка інша фіксація технічними засобами не ведеться: із огляду на конфіденційність таких зустрічей забороняється використовувати портативні, аудіотехнічні пристрої, фотографувати і проводити кінозйомку, застосовувати відео- та звукозапис [3, с. 151].

За відсутності порозуміння між сторонами повторне врегулювання спору за участю судді неможливе, така справа передається на розгляд у загальному порядку, але до іншого судді; припинення врегулювання спору за участю судді настає у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участю судді; закінчення 30-денного терміну; укладення сторонами мирової угоди; припинення такої угоди відбувається на підставі ухвали судді, що не підлягає оскарженню.

Отже, головною метою цієї новели є розвантаження судової діяльності, прискорення вирішення спорів, відновлення іміджу судової влади, таємність, зрушення психологічних перепон між суб'єктами господарювання, а також це має зменшити судові витрати.

1. Яковлев В. В. Присудова та позасудова медіація: основні ознаки. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право»*. Вип. 26. 2017. С. 139-151.

2. Фурса С. Я. Врегулювання спору за участі судді—новий зміст медіації. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 2. С. 97-101.

3. Озерський І. В. Актуальні проблеми медіації в юрисдикційному процесі України: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. 248 с.